

Betänkandet (SOU 2026:13) ”Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar” (Ju2026/00322)

Tidningsutgivarna (TU) har getts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får lämna följande synpunkter.

Allmänna synpunkter

I betänkandet föreslås att det i 16 kap. 14 § brottsbalken införs en definition av uttrycket ”kriminell sammanslutning”, närmare bestämt *”en sammanslutning av fler än två personer som begår eller på annat sätt medverkar till allvarlig brottslighet för att uppnå ekonomisk vinning eller annan otillbörlig fördel eller som gör sig skyldiga till försök, förberedelse eller stämpling till sådan brottslighet”*.

Vidare föreslås att två nya brott införs i brottsbalken, 16 kap 14 a och b §§; dels brottet *”deltagande i en kriminell sammanslutning”*, dels brottet *”samröre med en kriminell sammanslutning”*. I bägge fallen handlar det om att gärningen ska vara *”ägnad att främja, stärka eller understödja den kriminella sammanslutningens allvarliga brottslighet”*.

TU vill inledningsvis instämman i utredningens konstaterande av att den brottslighet som de kriminella sammanslutningarna ägnar sig åt är ett hot mot såväl grundläggande värden som människors trygghet och säkerhet och att de utmanar viktiga samhällsfunktioner. Den grova brottsligheten måste därför bekämpas kraftfullt och effektivt.

Det innebär inte att ändamålet alltid kan helga medlen. Tvärtom måste det ställas höga krav på en precis lagstiftning med tydliga avgränsningar. TU finner därför skäl att instämman i den kritik som framförs i ett särskilt yttrande (s 505 ff) av experten Thomas Ohlsson om risken för att definitionerna av begreppen ”kriminell sammanslutning”, och då särskilt ”allvarlig brottslighet”, har eller riskerar att få en alltför vid omfattning. Enligt TU:s mening måste dessa synpunkter beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Särskilda synpunkter

TU noterar att brottsbeskrivningarna för de två föreslagna brotten – vad gäller syftet med deltagandet eller samröret med den kriminella organisationen - är så gott som likalydande med de bestämmelser om deltagande i/samröre med en terroristorganisation som för några år sedan infördes (§§ 4a och 5) i terroristbrottslagen (2022:666).

Under den lagstiftningsprocessen var det för TU angeläget, och ett absolut villkor, att dessa bestämmelser förenades med ett försvarlighetsundantag enligt vilken det inte ska dömas till ansvar om gärningen med hänsyn till omständigheterna är ”försvarlig”. Skälet för detta var att det fanns risk för att journalister som i sin tjänsteutövning bevakar sådana organisationer – och då kan behöva närma sig dem genom ett visst mått av infiltration – annars skulle omfattas av straffbestämmelserna.

TU välkomnade därför att det i terroristbrottslagen infördes ett försvarlighetsundantag gällande de nya brotten.

TU konstaterar att den nu aktuella utredningens förslag rörande deltagande och samröre med kriminella organisationer på samma sätt innehåller ett försvarlighetsundantag. TU noterar också att utredningen (s 343 ff) särskilt lyfter fram ”den verksamhet som bedrivs inom journalistiken” och att utredningen här gör ”samma överväganden som gjordes i samband med att brottet deltagande i en terroristorganisation infördes”.

TU tillstyrker den bedömningen. Om de nya brotten alls ska införas är det för TU:s del därför en absolut förutsättning att bestämmelserna i 16 kap. 14 a § och 14 b § brottsbalken förses med de föreslagna försvarlighetsundantagen.

Stockholm den 11 maj 2026

Johan Taubert
VD

Per Hultengård
Jurist